

Spis treści

ks. Stanisław Dziekoński	Słowo wprowadzenia	7
Sławomir H. Zaręba, Marcin Zarzecki	Wstęp. Dylematy rozwojowe: między idealistycznym a korporacyjnym modelem systemu szkolnictwa wyższego w Polsce	9
 <i>UNIVERSITAS. IDEA. MODEL</i>		
Dominika Dzwonkowska	Przemiany idei <i>universitas</i> na przestrzeni wieków	19
Sławomir H. Zaręba	Sytuacja szkolnictwa wyższego w Polsce oraz w wybranych krajach Unii Europejskiej	37
Joanna Wyleżałek	Społeczne funkcje uniwersytetu w czasach neoliberalizmu	63
 <i>PRAWO. FINANSOWANIE. DEPOPULACJA</i>		
Aleksandra Syryt	Status uniwersytetu w polskim systemie prawnym	83
Dariusz Filip	Wybrane aspekty finansowania nauki i szkolnictwa wyższego w Polsce	103
Marta Luty-Michalak	Projekcja liczby osób studiujących w województwie mazowieckim do roku 2050	133

TRANSFORMACJA. PROGRES. PROGNOZA

Rafał Wiśniewski	Przekraczając fatalizm? Szkolnictwo wyższe w okowach strukturalnych problemów społecznych	159
Marcin Zarzecki	Sieci kooperatywne nauka–gospodarka w paradygmatach socjologii ekonomicznej	173
Włodzimierz Okrasa	Scenariusze rozwojowe szkolnictwa wyższego w projektach „społeczeństwa innowacyjnego”	191
Beata Zbarachewicz	Utworzenie Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie i pierwsze lata funkcjonowania	231

Słowo wprowadzenia

Korzystając z zaproszenia Redaktorów pracy zbiorowej pt. *Quo vadis universitas? Diagnoza i scenariusze rozwojowe*, ks. prof. zw. dra hab. Sławomira H. Zaręby i dra Marcina Zarzeckiego, pozwolę sobie na nader ogólne spostrzeżenia, które stanowią logiczny przyczynek, a zarazem uzasadnienie do usystematyzowanego i wieloperspektywicznego studium nad systemem szkolnictwa wyższego w Polsce oraz w innych krajach Unii Europejskiej. Szkolnictwo wyższe znajduje się w fazie bezprecedensowych i permanentnych zmian; w historycznym momencie transformacji struktur z przynależnych epoce industrialnej do charakteryzujących epokę informacyjną, z perspektywy badań krajowych do spektrum problemów globalnych. Szkolnictwo wyższe w Polsce wraz z akcesem do Unii Europejskiej dodatkowo podlega fundamentalnym przemianom legislacyjnym oraz ekonomicznym, wiążącym się integralnie z wdrażaniem idei budowania europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego. Po ponad 25 latach transformacji systemowej parametry polskiej nauki budzą niepokój, bowiem odsetek polskich prac w indeksie cytowań prac naukowych jest niski, zaś poziom absorpcji dotacji unijnych dedykowanych na rozwój obszaru B+R, innowacyjność polskich podmiotów gospodarki narodowej czy finansowanie nauki w przeliczeniu na odsetek PKB lokują Polskę w dolnym kwartyle państw europejskich.

Szereg analiz eksperckich wśród przyczyn wysokiego odsetka bezrobotnych w wieku do 25 lat wskazuje na systemowe patologie w polityce edukacyjnej, brak instrumentów modernizujących ofertę edukacyjną i jej adaptatywność do aktualnych potrzeb lokalnego, krajowego i globalnego rynku pracy. Zgodnie z prognozą demograficzną GUS oraz wynikami modelowania prognostycznego dla wiekowych kategorii edukacyjnych tendencje depopulacyjne będą trwałe w przyszłości – najniższa wartość jest prognozowana w 2024 r. Na Mazowszu trend będzie słabszy niż w obszarze referencyjnym

(Polska) i wcześniej ulegnie inwersji ze względu na korzystne wskaźniki migracji, ale depopulacja definiowała będzie lokalne polityki kształcenia na poziomie wyższym.

Z drugiej strony obserwujemy internacjonalizację procesów kształcenia, tworzenie sieci kooperacyjnych nauki, administracji publicznej i gospodarki, kształtowanie infrastruktury B+R oraz organizacyjne reformy realizowane na uczelniach, które budują nową jakość polskiej nauki, nastawioną na aplikatywne rozwiązywanie problemów społecznych, ekonomicznych, prawnych, politycznych itd.

Złożoność roli uniwersytetów w procesie zmiany stanowi myśl przewodnią niniejszej publikacji, wpisującej się w nurt metanaukowych refleksji, których celem jest precyzyjne, akademickie studium funkcjonowania systemu szkolnictwa wyższego oraz przewidywanie wektorów reorganizacji nauki. Zaprezentowane podejście syntetyzuje perspektywę filozoficzną, socjologiczną, demograficzną, prawną i ekonomiczną, rysując spójny obraz stanu uniwersytetów i ich scenariuszy rozwojowych. W przestrzeni dyskusji publicznej na temat misji uniwersytetów często brakuje faktografii, satelitarnej wizji, które stanowić winny platformę poszukiwania dobrych rozwiązań złożonych zagadnień.

Jako praktyk i teoretyk, rektor Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, z przekonaniem polecam Czytelnikom publikację pt. *Quo vadis universitas? Diagnoza i scenariusze rozwojowe*. Stanowi ona dowód na zdolność środowiska naukowców do samorefleksji, dzięki czemu może służyć jako podręcznik dobrych rozwiązań w obszarze szkolnictwa wyższego.

ks. prof. zw. dr hab. Stanisław Dziekoński
Rektor UKSW

Wstęp. Dylematy rozwojowe: między idealistycznym a korporacyjnym modelem systemu szkolnictwa wyższego w Polsce

Próba skonkludowania konsekwencji wdrażania reform w sektorze szkolnictwa wyższego czyni koniecznym udzielenie odpowiedzi na pytanie z natury antypodyczne – czy idea *universitas* bazuje na strategii adaptacji do rzeczywistości społecznej i prawno-ekonomicznej, czy też zmierza ku rewitalizacji uniwersalistycznych podstaw? Po 25 latach transformacji systemu szkolnictwa wyższego w Polsce brak konsensusu w dyskusji środowiskowej w zakresie pryncypiów rozwoju koncepcji *universitas*, przy czym zdają się dominować dwa opozycyjne modele heurystyczne – korporacjonistyczny oraz idealistyczny. Celem niniejszej publikacji nie jest opracowanie i upowszechnianie „trzeciej drogi”, tym bardziej wskazywanie linearnego determinizmu rozwojowego szkolnictwa wyższego, ale dokonanie bilansu reform w perspektywie ramowej – legislacyjnej i ekonomicznej, perspektywie ogólnospołecznej – socjologicznej oraz w perspektywie prakseologicznej – wewnątrzorganizacyjnej. Nie stawiamy się w pozycji neutralnego aksjologicznie komentatora, lecz nader świadomie przywołujemy w istocie klasyczną ideę zarazem kantowskiego i humboldtowskiego „wolnego uniwersytetu” (*die frei Universität*). Celem nauki jest budowanie partnerstwa środowiskowego, platformy wymiany doświadczeń transdyscyplinarnych, a przede wszystkim edukowania o potrzebach pozytywnych i moralnych działań społecznych. A także mobilizacji do podmiotowości przez powszechny dialog z podkreślaniem wielowymiarowych konsekwencji zmian w strukturach społecznych, ekonomicznych i politycznych, a przede wszystkim roli uniwersytetu jako katalizatora i integratora przemian. Naczelnym zadaniem i wyzwaniem *universitas* jest przecież intencja włączania aspektów normatywnych do dyskursu publicznego dotyczącego społeczeństwa praworządnych obywateli

i struktur państwa zapewniających realizację idei dobra wspólnego (*bonum commune*).

Potransformacyjne procesy decentralizacji struktur władzy i finansowania uczelni to historyczna okazja do integracji wielu perspektyw, przez pryzmat których otrzymać winniśmy miarodajny obraz sukcesów, ale i porażek reform wdrażanych w szkolnictwie wyższym. Zmiany systemowe w szkolnictwie wyższym warunkowane są zmianami cykli politycznych, procesami depopulacji, a także złożonością dywersyfikacji (np. szkolnictwo publiczne vs. szkolnictwo prywatne, uczelnie badawcze vs. uczelnie dydaktyczne, studia stacjonarne vs. studia niestacjonarne, „czyste” badania podstawowe vs. badania podstawowe ukierunkowane, rodzaje flagowych obszarów badań z perspektywy gospodarki vs. z perspektywy sektora publicznego itp.). Wpisując się w debatę nad oceną funkcjonowania systemu szkolnictwa wyższego w Polsce, a przede wszystkim nad wyzwaniami przed nim stojącymi, w tym wpływem na społeczeństwo, kulturę, gospodarkę i politykę publiczną oraz prognozę kierunków ewolucji owego systemu, mamy możliwość rekomendowania rozwiązań skutecznych, pozwalających na realizację transparentnych, podlegających ewaluacji działań wspierających rozwój uniwersytetów, ale przede wszystkim kapitałów społecznych oraz potencjału obywatelskiego, który drzemie na poziomie wspólnot globalnych, narodowych i lokalnych.

Publikacja jest również rodzajem polemiki, wynikającej z tradycji polskiej edukacji na poziomie wyższym, ze scenariuszami rozwoju szkolnictwa wyższego skonstruowanymi przez zespół ekspertów Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD – Organisation for Economic Cooperation and Development). Dyrekcja ds. Edukacji OECD wyznaczyła sześć celów strategicznych w sektorze szkolnictwa wyższego: 1) promowanie kształcenia przez całe życie i jego związków z życiem społecznym i gospodarką, 2) ewaluację i podnoszenie wyników kształcenia, 3) promowanie wysokiej jakości nauczania, 4) analizę roli szkolnictwa wyższego w gospodarce globalnej, 5) budowanie spójności społecznej przez edukację oraz 6) opracowanie scenariuszów rozwoju systemów edukacji w przyszłości. Jako dobre praktyki ww. celów CERi (Centre for Educational Research and Innovation) opracowało szereg międzynarodowych projektów eksperckich, np. projekt „Schooling for tomorrow”, celem wskazania probabilistycznych scenariuszy rozwoju szkolnictwa wyższego. Modele przedstawiono w raportach OECD – *What Schools for the Future?* oraz *Networks of Innovation*, dyferencjując scenariusze ze względu na poziomy kooperatywności uczelni z publicznymi i prywatnymi podmiotami gospodarki narodowej.

Scenariusz OECD typu *Otwarte sieci* wskazuje na internacjonalizację powiązań instytucjonalnych oraz personalnych, w tym wielosektorowych rozwiązań klastrowych nauka–gospodarka. Wymiana międzynarodowa naukowców i studentów konstituuje globalną sieć badań i kształcenia. Wyniki badań są upowszechniane *online* w czasie rzeczywistym, wzmacniając procesy ich internacjonalizacji. Między innymi proces boloński w Europie stanowi przykład dążeń do standaryzacji programów studiów i zwiększenia poziomu umiędzynarodowienia.

Z kolei w scenariuszu o nazwie *Służba lokalnej społeczności* uczelnie koncentrują się na kompatybilności z lokalnymi misjami, stanowiąc podmioty zaangażowane w działania wspólnot lokalnych, realizując ich potrzeby edukacyjne i rynkowe oraz partycypując w poszukiwaniu rozwiązań konkretnych regionalnych i lokalnych problemów. System finansowania jednostek szkolnictwa wyższego bazuje na dotacji budżetowej, natomiast zasadniczą rolę pracowników akademickich jest dydaktyka i praca badawcza na rzecz podstawowych jednostek administracyjnych przy wsparciu władz samorządowych i lokalnych przedsiębiorców. Ów model charakteryzuje także rozwinięta oferta edukacyjna w ramach regionalnej polityki senioralnej i kultury narodowej, przy relokacji badań zaawansowanych gospodarczo na poziom ogólnokrajowy lub międzynarodowy.

Natomiast scenariusz *New Public Management* integruje finansowanie uczelni ze środków publicznych z finansowaniem opartym na sektorze prywatnym. Ogólnie jednostki szkolnictwa wyższego funkcjonują jako podmioty gospodarki narodowej w otoczeniu administracyjnym i gospodarczym tworzącym możliwości współdziałania na zasadach rynkowych, kooperując lub poszukując przewag konkurencyjnych, prowadząc aktywną działalność patentową i dywersyfikując źródła finansowania. Z perspektywy pryncypiów scenariusza podstawowym punktem referencji podejmowanych działań jest rynek pracy jako odbiorca rynku edukacyjnego. Rynek pracy weryfikuje efektywność systemu szkolnictwa wyższego przez dwa podstawowe wymiary: prawdopodobieństwo zatrudnienia (lub bezrobocia czy bierności zawodowej) oraz osiąganе wynagrodzenie, rozumiane jako wycena umiejętności nabywanych w trakcie edukacji formalnej. Odpowiednia diagnoza przyczyn bierności zawodowej absolwentów, oparta na monitorowaniu popytu i podaży zawodów, ma pozwolić na sformułowanie strategii dla zmian systemu edukacji w celu lepszego dostosowania do potrzeb współczesnego rynku pracy. Ponadto jednym z najistotniejszych celów kształcenia ma stać się dostarczanie rynkowi pracy absolwentów odpowiedniej jakości – tj. absolwentów o poszukiwanych

aktualnie kwalifikacjach, a jednym z kluczowych zadań modelowania podaży i popytu zawodów jest monitorowanie i diagnoza indeksu kompetencji wskazanych dla elementarnych zawodów przez przedstawicieli podmiotów rynku pracy. W modelu *New Public Management* otwarcie nowego kierunku kształcenia wymaga od decydentów przeprowadzenia określonej procedury prawno-organizacyjnej, wynikającej z aktualnego porządku prawnego, ale głównie analizy modeli dopasowania kształcenia do potrzeb rynku pracy. Niedopasowanie absolwentów do oczekiwań pracodawców oraz szerzej – adaptatywność do koniunkturalnego rynku pracy – jest zagadnieniem warunkowanym przez dostępność uczelni do kluczowych informacji na poziomie globalnych, krajowych, regionalnych i lokalnych rynków pracy. Problem ów dotyczy procesu decyzyjnego w sytuacji optymalnego dostępu do informacji. Jednym z kluczowych zobowiązań jednostek szkolnictwa wyższego ma być zatem systematyczna ocena biografii zawodowych absolwentów oraz potrzeb pracodawców.

Dosyć kontrowersyjnym modelem rozwoju szkolnictwa wyższego jest scenariusz pod nazwą *Szkolnictwo Wyższe Inc.* Funkcjonowanie uczelni determinowane jest popytem, biznesowymi procesami decyzyjnymi oraz konkurencyjnością na rynku edukacyjnym. Scenariusz zakłada wąską specjalizację edukacyjną, segmentację rynku usług edukacyjnych oraz finansowanie oparte na wykorzystaniu środków publicznych do wspierania kierunków słabo adaptatywnych do gospodarki lub na zasadzie budżetowania konkretnych projektów strategicznych z perspektywy struktur państwowych oraz dominacji korzystania z finansów prywatnych na zasadach monetaryzacji badań. Model rozwoju szkolnictwa wyższego podkreśla konsekwencje liberalizacji rynków dla rozwoju uczelni.

Przedstawione scenariusze są intrygujące dla możliwości projekcji wektorów zmian systemu szkolnictwa wyższego w Polsce, ale zakładają harmonizację legislacji oraz źródeł finansowania, nie uwzględniając w sposób wystarczający krajowych zmian demograficznych, prawnych, społecznych i ekonomicznych. Analiza transdyscyplinarna w każdej dziedzinie jest cenna, a w przypadku rozwiązań systemowych konieczna. Traktujemy zatem opracowania zawarte w publikacji jako konsultację i ekspertyzę opartą na bogatej wiedzy i doświadczeniach różnych dyscyplin, a przede wszystkim jako dobrą praktykę partnerskiego dialogu międzyśrodowiskowego.

Niniejsza publikacja została podzielona na trzy segmenty, opatrzone następującymi tytułami: pierwszy „*Universitas*”. *Idea. Model*, drugi, *Prawo. Finansowanie. Depopulacja* i trzeci – *Transformacja. Progres. Prognoza*,

w ramach których zamieszczono dziesięć opracowań tematycznych, poprzedzonych słowem wstępnym prof. dra hab. Stanisława Dziekońskiego oraz wprowadzeniem w podjętą problematykę. Warto dodać, że to opracowanie ma w całości charakter teoretyczny, a zawarte tu teksty zostały napisane przez autorów specjalizujących się w przedstawionej dziedzinie.

I tak, Dominika Dzwonkowska w przekrojowym opracowaniu zatytułowanym *Przemiany idei „universitas” na przestrzeni wieków* przywołuje ideę wspólnoty akademickiej od klasycznego po współczesny model uniwersytetu. Zaprezentowany opis modeli skłania do refleksji nad stanem dzisiejszego modelu wspólnoty *universitas*, który od pewnego już czasu przeżywa kryzys.

Tekst autorstwa Sławomira H. Zaręby, noszący tytuł *Sytuacja szkolnictwa wyższego w Polsce oraz w wybranych krajach Unii Europejskiej*, jest obszernym opracowaniem podejmującym takie wątki jak: etos nauczyciela, idea *universitas*, humboldtowski model uczelni, system boloński, system finansowania uczelni publicznych vs. prywatnych. Przywołane wyniki badań socjologicznych zwracają uwagę na aspiracje edukacyjne młodzieży na przestrzeni kilkudziesięciu lat oraz stan szkolnictwa wyższego w Polsce. Następnie autor odnosi się do zagadnienia szkolnictwa wyższego w krajach Unii Europejskiej, adekwatności systemu kształcenia do potrzeb rynku pracy, na koniec zaś zwraca uwagę na potrzebę pisania scenariuszy oraz konieczność przewidywania zmian w szkolnictwie wyższym.

Joanna Wyleżałek w opracowaniu *Społeczne funkcje uniwersytetu w czasach neoliberalizmu* zwraca już na samym początku uwagę na rozwój uniwersytetów i wiedzy naukowej. Kreśli obraz uniwersyteckiego neoliberalizmu oraz ideę uniwersytetu nowożytnego, w dalszej zaś kolejności społeczne funkcje uniwersytetu w humanistycznej tradycji uniwersyteckiej. Wciąż aktualny okazuje się imperatyw kształcenia i wychowywania młodzieży akademickiej przy uwzględnianiu aspektu aksjologicznego. Misją uniwersytetu ma być kształcenie w jego murach przyszłych elit społecznych, z uwzględnieniem zarówno kompetencji merytorycznych, jak i etycznych. Społeczna zaś funkcja szkół wyższych nadal powinna odwoływać się do uniwersyteckiej tradycji humanistycznej, wspierającej rozwój zarówno indywidualny, jak i społeczny.

Problematyka opracowania *Status uniwersytetu w polskim systemie prawnym* autorstwa Aleksandry Syryt skupia się wokół prawnych podstaw funkcjonowania uniwersytetów w Polsce. Oprócz przedstawionych tu relacji zachodzących pomiędzy ustawową pozycją uniwersytetu w Polsce a konstytucyjną zasadą ich autonomii, zaprezentowane zastały kierunki dyskusji w toku procesu legislacyjnego nad obecnym kształtem szkolnictwa wyższego.

Odniesienia do Konstytucji RP zwracają uwagę na tę jakże ważną zasadę, która ma dwa wymiary – instytucjonalny i indywidualny, a przy tym wskazuje jej znaczenie w realizacji wolności nauki i nauczania. Dyskusja nad obecnym statusem uniwersytetu siłą rzeczy wskazywać musi na jego koncepcję, a to z kolei rodzi określone postulaty i pytania, jak chociażby dotyczące zależności od państwa.

Z opracowania autorstwa Dariusza Filipa, noszącego tytuł *Wybrane aspekty finansowania nauki i szkolnictwa wyższego w Polsce*, dowiadujemy się o głównych źródłach finansowania szkolnictwa wyższego w Polsce, zmianach, jakie dokonały się w ostatnich latach, oraz o nowym systemie finansowania szkolnictwa wyższego, który wymusza już dziś otwartość i konkurencję pomiędzy poszczególnymi jednostkami naukowymi (publicznymi i niepublicznymi) w walce o granty na badania. Nasycone danymi statystycznymi opracowanie obrazuje liczbę studentów i absolwentów, wydatki na szkolnictwo wyższe, finansowanie nauki, skalę wydatków na badania i rozwój oraz źródła finansowania podstawowej działalności szkół wyższych.

Z kolei Marta Luty-Michalak, w artykule zatytułowanym *Projekcja liczby osób studiujących w województwie mazowieckim do roku 2050*, przedstawia analizę demograficzną i dynamikę zmian w strukturze osób studiujących w tym największym województwie w Polsce. Opracowanie, odnoszące się do lat 2000-2050, ma walor analityczno-prognostyczny. Okazuje się, że pomimo dotychczasowej tendencji wzrostowej populacji osób studiujących w najbliższych latach zostanie ona najprawdopodobniej zahamowana. Wysokie wartości dla województwa mazowieckiego będą w pewnym stopniu rekompensowały negatywny wpływ zmian demograficznych na liczbę studentów, jednak jej spadek jest nieunikniony. Autorka zwraca uwagę na inną ważną zmienną, jaką są preferencje studentów odnośnie do wybieranych kierunków studiów, które w perspektywie roku 2050 najprawdopodobniej ulegną znacznej zmianie. Jednocześnie tym zmianom towarzyszyć będzie w ciągu najbliższych kilku dekad obniżanie się popularności szkół niepublicznych na korzyść szkół publicznych oraz znaczny spadek liczby osób studiujących w trybie niestacjonarnym.

Rafał Wiśniewski w opracowaniu noszącym tytuł *Przekraczając fatalizm? Szkolnictwo wyższe w okowach strukturalnych problemów społecznych* prezentuje niektóre deficyty rozwojowe szkolnictwa wyższego w Polsce. To swoista diagnoza obecnego stanu rzeczy, w której autor podkreśla, że brakuje już czasu na dalsze debaty, gdyż ze względu na kwestie społeczne, ekonomiczne

czy demograficzne zachodzi pilna potrzeba wprowadzenia daleko idących zmian w tym sektorze.

Sieci kooperatywne nauka–gospodarka w paradygmatach socjologii ekonomicznej to artykuł Marcina Zarzeckiego. Jak zauważa autor, analiza sieci kooperatywnych warunkowana jest przez dwie kluczowe idee obecne w socjologii ekonomicznej – koncepcję gospodarki opartej na wiedzy oraz ideę innowacyjności. Autor, posiłkując się danymi empirycznymi, indeksuje znamiona sukcesu prowadzącego do rozwoju gospodarki przez aktywną współpracę z nauką. W artykule zawarto podstawowe metodologie pomiaru innowacyjności (RIS, EIS oraz MIIG). Na podstawie repozytoriów Banku Danych Lokalnych, statystyki publicznej zawartej w serii GUS „Nauka i Technika” oraz analiz „*Foresight Akademickie Mazowsze 2030*” dokonano statystycznego wnioskowania na temat poziomów kooperacji, a także szans i barier konstituowania sieci transakcyjnych podmiotów rynku z uczelniami na terenie Mazowsza.

Włodzimierz Okrasa w artykule *Scenariusze rozwojowe szkolnictwa wyższego w projektach „społeczeństwa innowacyjnego”* analizuje współczesną kondycję szkolnictwa wyższego w perspektywie społeczeństwa wiedzy, osiągnięć w zakresie równości w sensie jednakowego traktowania (*horizontal equity*) oraz sprawiedliwości społecznej i jego otoczenia społeczno-lokalnego, zwracając uwagę na realne interakcje i współzależności. To wieloaspektowe socjologiczne opracowanie przybliża metodologiczne problemy konstruowania scenariuszy zorientowanych na innowacyjność, zwraca uwagę na paradymatyczne modele zmiany (model logiczny scenariusza). Ponadto odnajdujemy tu rozwinięcie takich zagadnień jak: internacjonalizacja i europeizacja systemu kształcenia wyższego, globalizacja rozwoju edukacji wyższej oraz globalizacja i sektor EW w perspektywie rozwojowej. Wreszcie autor ukazuje zagadnienie partnerstwa szkół wyższych, a w tej perspektywie realistyczny model uczelni przyszłości wraz z kluczowymi atrybutami.

Tekst Beaty Zbarachewicz *Utworzenie Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie i pierwsze lata funkcjonowania* przywołuje procesy prawno-organizacyjnej transformacji jednostki szkolnictwa wyższego jako modelowy przykład konsekwencji zmian strukturalnych oraz przekształceń wynikających z politycznego otoczenia funkcjonowania uczelni. Opracowanie kreśli genezę Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, której od samego początku towarzyszyły liczne trudności prawne, tak w obrębie prawa świeckiego, jak i kościelnego. Zwłaszcza pierwsze lata istnienia to okres stałej walki o przetrwanie, czas nieufności i piętrzących się zastrzeżeń,

zakończony jednak ułożeniem poprawnych relacji z władzą archidiecezjalną. Opracowanie pokazuje stopniowe i konsekwentne działania zmierzające do zdobywania coraz to większych uprawnień akademickich oraz dynamikę zmian w zakresie liczby nauczycieli i młodzieży akademickiej. Proces formowania się organizacji własnych struktur wewnętrznych oraz przywołana statystyka potwierdzają dynamizm zmian aż po akces włączenia ATK w poczet pełnoprawnych członków Międzynarodowej Federacji Uniwersytetów Katolickich.

*

Pragniemy w tym miejscu podziękować wszystkim tym, którzy w jakikolwiek sposób wspierali to naukowe przedsięwzięcie. Szczególne podziękowanie kierujemy pod adresem prof. zw. dra hab. Marka Michalskiego, dziekana Wydziału Prawa i Administracji UKSW, za krytyczną recenzję tekstów, a nade wszystko za cenne sugestie i uwagi. Ich trafność i merytoryczność bez wątpienia podniosły naukowe walory niniejszej publikacji.